



**Сушкова Олена Євгенівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри митної справи,
ННІ ЕОМС, Університет ДФС України**

ФІСКАЛЬНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ

Сьогодні інформація є ключовим елементом функціонування усіх сфер та процесів, що становлять соціально-економічні системи. При цьому залежно від основних параметрів та характеристик інформації залежить, яким чином реалізуються соціально-економічні процеси або які темпи розвитку притаманні тій чи іншій системі. Система державного управління, а зокрема сфера податкового та митного контролю та адміністрування має суттєву інформаційну складову. Тому постає необхідність визначення ролі інформації у забезпеченні фіскальної безпеки держави та вагомих важелів впливу на ці процеси.

Тенденції ХХІ сторіччя диктують свої умови реалізації функції державного управління. Сьогодні головною умовою забезпечення високого рівня фіскальної безпеки держави є широке застосування в системі державного контролю аналітичних систем, які ґрунтуються на розгалуженій системі баз даних, що містять всебічну інформацію про діяльність суб'єктів господарювання та охоплюють усі етапи управління ризиками. Так, завдяки автоматизації процесу ідентифікації та аналізу ризиків можливо проводити високо рівневі аналізи діяльності суб'єктів господарювання – платників податків, використовуючи інструменти складної аналітики. Це дозволяє приймати більш обґрунтовані рішення щодо їх протидії, мінімізуючи при цьому вплив людського фактору та часові витрати.

В цьому контексті слід зазначити, що на сьогоднішній день одним із головних стратегічних напрямків розвитку ДФС України до 2020 року є запровадження нової моделі управління ризиками, яка передбачає проведення електронних камеральних перевірок, застосування е-аудиту та системи до перевірконого аналізу діяльності платника податків [3]. Основою цієї нової моделі управління ризиками є якісна та оперативна обробка великого масиву податкової та фінансової інформації щодо діяльності платника податків із застосуванням комп'ютерних технологій. Такий підхід дозволяє в автоматизованому режимі проводити аналіз даних, їх зіставлення з показниками-індикаторами та на підставі цього здійснювати відбір найбільш



ризикових платників податків [4, с. 478]. Сформована за результатами такого аналізу інформації може слугувати основою для більш спрямованого («точкового») відпрацювання виявлених ризиків мінімізації сплати податків, що сприятиме підвищенню ефективності контрольно-перевірочної діяльності органів ДФС України та в результаті забезпечить зростання рівня фіскальної безпеки країни.

Використання ризикоорієнтованих інструментів митного контролю є визначальним в сучасних умовах зростання зовнішніх загроз та небезпек в митній сфері. При цьому з метою підвищення рівня безпеки руху товарів і захищеності міжнародної торгівлі, а також зменшення адміністративного впливу держави на ці процеси та зростання ефективності митного оформлення важливим є саме застосування автоматизованих аналітичних систем, що дозволяють здійснювати управління митними ризиками [5, с. 241]. Так, відповідно до міжнародних стандартів та основних рекомендацій Всесвітньої митної організації (World Customs Organization, WCO) у сфері ризик-менеджменту [1; 2] головною умовою забезпечення належного рівня національної безпеки країни є побудова гнучкої та адаптивної автоматизованої системи керування ризиками, яка передбачає систематичне використання доступної інформації для визначення частоти виникнення митних ризиків та прогнозування їх наслідків та для цього здійснює збір інформації, її обробку і поширення з метою забезпечення митного контролю.

Важливим аспектом в процесі управління митними ризиками є оперативне отримання повної та достовірної інформації про вантаж та основні характеристики товару. Це стає можливим за рахунок реалізації концепції «Єдиного вікна», яка передбачає спільне використання митними органами та суб'єктами господарювання інформаційно-телекомунікаційних систем, що обслуговують процес управління ланцюгами постачання товарів.

Також слід зазначити, що діджиталізація процесу управління ризиками в митній сфері дозволяє не тільки оперативно приймати обґрунтовані рішення щодо застосування процедур митного контролю до високо ризикових вантажів, а й обмінюватись результатами перевірки та аналізу інформації щодо таких вантажів між митними адміністраціями різних країн. Така система управління ризиками дозволяє уникнути необґрунтованих витрат часу та ресурсів як суб'єкта господарювання, що здійснює зовнішньоекономічну операцію, так і митних органів [5, с. 249].

Але при наявності суттєвого позитивного впливу інформаційних потоків на процеси функціонування фіскальної системи держави, з іншої сторони, вони є однією із головних загроз для її безпеки. Це обумовлено перед усім тим, що



інформація може нести в собі викривлені дані, на підставі яких будуть прийняті неправильні управлінські рішення. Також сама система збору, передачі, зберігання та обробки інформації може бути вразливою до зовнішніх (недобросовісність суб'єктів, що надають інформацію, хакерські атаки тощо) або внутрішніх факторів (помилки в побудові програмного забезпечення, втрата чи пошкодження інформації або програмних модулів, несправність технічних засобів тощо).

Так, головною проблемою реалізації нової моделі управління ризиками в роботі ДФС України є структура інформаційного забезпечення аналітичного процесу, основу якого складає переважно інформація, що отримана безпосередньо від платників податків, податкових агентів та внутрішня інформація самого контролюючого органу [4, с. 470]. В митній сфері основу інформаційного забезпечення системи управління ризиками складає дані, що містяться в деклараціях, та дані митної статистики. Слід зазначити, що такий підхід до побудови інформаційного забезпечення системи управління ризиками, по-перше, не забезпечує отримання достовірної інформації в результаті її узагальнення, можливості викривлення та перекручення суб'єктом господарювання, а по-друге, нівелює можливість отримання повної інформації (від всіх сторін-учасників господарської операції).

Таким чином, з метою забезпечення високого рівня фіскальної безпеки держави невід'ємним елементом ефективного функціонування системи управління ризиками повинна стати розвинута інформаційна інфраструктура, яка включає широкий спектр джерел отримання інформації та має комплексну систему захисту інформаційних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Міжнародна конвенція про гармонізацію та спрощення митних процедур (м. Кіото, 1973 р.), в оновленій редакції у 1999 р. – URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_643.
2. Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації (2005 р.). – URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/976_003.
3. Стратегічні ініціативи розвитку ДФС до 2020 року // Офіційний сайт ДФС України. – URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/322784.html>
4. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / авторський колектив; за заг. ред. П. В. Пашка, Л. Л. Тарангул. – К. : ТОВ «Новий друк», 2015. – 570 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 29).
5. Управління ризиками в митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика: монографія; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2014. – 288 с.